

УДК 159.9-053.6:[374:005.32
DOI: 10.31732/2663-2209-2025-77-346-554

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ПОЗАКЛАСНОЇ АКТИВНОСТІ У УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ

Максим Аксьонов

Аспірант кафедри психології, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: AksonovMS@krok.edu.ua, ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-8391-5263>

FEATURES OF MOTIVATION FOR EXTRA-CURRICULAR ACTIVITIES IN ADOLESCENT STUDENTS

Maksym Aksyonov

Graduate student of the Department of Psychology, KROC University of Economics and Law, Kyiv, Ukraine, e-mail: AksonovMS@krok.edu.ua, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-8391-5263>

Анотація. У дослідженні проаналізовані особливості мотивації підлітків до навчання та позакласної активності. Було проведено два етапи опитування (вересень 2024р. – лютий 2025р.) серед учнів 5-9 класів приватної школи (Київ). Також було використано методи бібліосемантичного аналізу, аналізу й синтезу, узагальнення, графічного та статистичного аналізу. У дослідженні застосовувалися анкети, одна з яких була спрямована на оцінку рівня мотивації учнів (включаючи модифікаційну версію методики А.А. Реана), а друга – на визначення інтересів до чотирьох основних видів позакласної активності: спортивної, аналітичної, креативно-комунікаційної та суспільно-корисної. За результатами опитування є дані про те, що на початку навчального року більшість учнів демонстрували високу мотивацію досягнення успіху, але згодом, протягом навчального року рівень чітко вираженої мотивації знизився, що може бути пов'язано зі стресовими чинниками, змінами у навчальному процесі та впливом позакласних активностей. Учні 5-7 класів виявили високий інтерес до креативно-комунікаційної та суспільно-корисної діяльності, тоді як учні 8-9 класів більше цікавилися спортивними та аналітичними заходами. Повторне опитування у лютому 2025р. показало зміни. Учні 8 класу більше орієнтувалися на суспільно-корисну діяльність, тоді як у 9-класників підвищився інтерес до аналітичних активностей. Водночас загальний рівень «мотивації досягнення успіху» знизився, а кількість учнів із «нечітко вираженим мотиваційним полюсом» зростає. Дослідження підтвердило важливу роль позакласних активностей у формуванні навчальної мотивації. При залученні учнів до спортивних заходів у них відбувався розвиток лідерських якостей, при аналітичній активності виріс рівень цілеспрямованості, а креативні й суспільно-корисні ініціативи зміцнювали командну роботу та соціальні навички. Виявлено, що автономія вибору активностей позитивно впливає на внутрішню мотивацію учнів. Водночас, дослідження мало певні обмеження, такі як: вплив соціально-психологічних умов, війни та можливі зміни у стані здоров'я учнів. Необхідні подальші дослідження для визначення довгострокового впливу позакласної діяльності на мотивацію школярів у різних соціокультурних умовах.

Ключові слова: педагогічна психологія, підлітковий вік, мотивація, позакласні активності, освіта.

Формули: 0, рис.: 2, табл.: 1, бібл.: 21

Abstract. The study analyzed the features of adolescents' motivation for learning and extracurricular activities. Two stages of the survey were conducted (September 2024 - February 2025) among students in grades 5-9 of the private school (Kyiv). The methods of bibliosemantic analysis, analysis and synthesis, generalization, graphic and statistical analysis were also used. The study used questionnaires, one of which was aimed at assessing the level of students' motivation (including a modified version of the A.A. Rean methodology), and the second - at determining interests in four main types of extracurricular activities: sports, analytical, creative and communicative, and socially useful. According to the survey results, there is evidence that at the beginning of the school year, most students demonstrated high motivation to achieve success, but later, during the school year, the level of clearly expressed motivation decreased, which may be associated with stress factors, changes in the educational process, and the influence of extracurricular activities. Students in grades 5-7 showed a high interest in creative, communicative and socially useful activities, while students in grades 8-9 were more interested in sports and analytical activities. A repeat survey in February 2025 showed changes. Students in grade 8 were more focused on socially useful activities, while 9th graders showed an increased interest in analytical activities. At the same time, the overall level of "motivation to achieve success" decreased, and the number of students with an "unclear motivational pole" increased. The study confirmed the important role of extracurricular activities in forming academic motivation. When students were involved in sports activities, their leadership qualities developed, analytical activity increased their level of purposefulness, and creative and socially useful initiatives strengthened teamwork and social skills. It was found that autonomy in choosing activities positively affects students' intrinsic motivation. However, the study had certain limitations, such as the influence of socio-psychological conditions, war, and

possible changes in the health status of students. Further research is needed to determine the long-term impact of extracurricular activities on student motivation in different socio-cultural settings.

Keywords: *educational psychology, adolescence, motivation, extracurricular activities, education.*

Formulas: 0, pic.: 2, tables: 1, bibl.:21

Постановка проблеми. Питання мотивації до позакласних форм активності серед учнів загострилася в Україні через наявність чинників стресу, страхів та депресії, що виникли з початком повномасштабної війни. Учні перебувають у стані постійної напруги.

Поряд з цим, позакласна активність залишається важливим засобом психологічної підтримки та соціального розвитку учнів-підлітків. Наявні дослідження показують, що участь у таких заходах допомагають учням отримати корисні життєві навички, такі як робота у команді, розвинути стресостійкість (Haegele, 2022), що актуалізується у періоди соціальних катаклізм, подібних війні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У педагогічній психології проведено та описано безліч досліджень щодо мотивації у навчанні та позакласної активності. В окремих дослідженнях зазначається важливість навчання на основі заходів та активностей, а от звичайні лекції можуть зумовлювати втрату мотивації до пізнання нового у підлітків (Калениченко, 2023). Впроваджуючи інтерактивні та дослідницькі завдання, створюються умови для розвитку в учнів природної зацікавленості. Як інструмент можна використовувати діяльнісний підхід.

Численні дослідження підтверджують, що підходи, орієнтовані на учня, такі як «навчання, орієнтоване на діяльність» (Чаус, 2022) і взаємозв'язок розвитку (Скалес, 2020), безпосередньо пов'язані з високою успішністю та гарними результатами стандартизованих тестів. В той час як в Україні багато підлітків занепокоєні обставинами сьогодення, додаткові позакласні активності понижують рівень стресу на 30% (Гозак, 2023). Учнім потрібно надавати певний рівень автономії, щоб в них підвищувалась здатність вирішувати проблеми (Боднар &

Барчі, 2021). Попри показові результати досліджень, існує низка чинників, які заважають школам їх покращувати. Серед них можна зазначити брак ресурсів (Демчук, 2017), кваліфікації вчителів (Філгона, 2020; Сингаївська & Глуговська, 2024), але наразі ключовим чинником є повномасштабна війна (Гозак, 2023).

Окремо від зазначених теорій, варто зауважити, що підлітки піддаються сильному впливу однолітків, який може бути як позитивним, так й негативним. При взаємодії однолітків між собою у позашкільних заходах, наприклад, у спортивних змаганнях чи роботі у гуртках, мотивація може посилюватися завдяки відчуттю колективної ідентичності та спільної мети.

Позакласна активність відіграє важливу роль у розвитку підлітків через формування корисних навичок, вміння взаємодіяти у соціумі, прагнення особистісного зростання. Існують дослідження, які зазначають, що участь у цих заходах може покращити не лише академічну успішність, а й психічне здоров'я та соціальні навички. Водночас ефективність заходів залежить від їх розуміння, доступності та відповідності інтересам учнів.

Позакласні активності створюють для підлітків платформу для розвитку емоційної стійкості та загалом психологічної резильєнтності. Діяльність у групі сприяє посиленню відчуття приналежності та колективної ідентичності, які є надзвичайно важливими для емоційного добробуту (Бергер, 2020). Крім того, участь у командних видах спорту чи групових проєктах допомагає учням-підліткам розвинути лідерські навички та співпрацю (Махонев, 2003).

Залучення до позакласних заходів може зменшити стрес і покращити психічне здоров'я. Дослідженнями було виявлено, що учні, які перейшли від пасивності до

активної участі у заходах, повідомляли про покращення психічного здоров'я, опосередковане більшою приналежністю до однолітків (Оберле, 2019). Також, позашкільні заняття зменшили ймовірність віктимізації булінгу серед підлітків з обмеженими можливостями (Хаегеле, 2020). Позакласні активності у підлітковому віці мають вплив на майбутнє учнів, оскільки у їх подальшому житті знижується ймовірність ризикованої поведінки, вживання алкоголю та наркотиків (Еклес, 2003). Ті, хто брав участь у спортивних або мистецьких програмах, могли розвинути хобі та кар'єрні інтереси на все життя (Джукан, 2023).

Виокремлюються чотири основні види позакласних активностей: спортивні, аналітичні, креативно-комунікаційні та сервісна діяльність.

Заняття спортом є однією з найбільш досліджуваних позакласних активностей. Учні-члени шкільних спортивних команд мають вищі середні бали та кращі показники відвідуваності. Однак, участь у заняттях спортом також була пов'язана з вищим рівнем споживання алкоголю, що свідчить про необхідність збалансованого нагляду та керівництва (Еклес, 2003).

Участь у мистецьких програмах – музичних, театральних чи образотворчих – покращує творчі здібності та самовираження. Підлітки, які брали участь у творчих позакласних заходах, повідомили про вищий рівень впевненості в собі та академічної активності (Захір, 2019).

Учасники дебатів надають перевагу інтелектуальному зростанню та розвитку навичок. Схожі види діяльності узгоджуються з діяльнісним підходом до навчання, сприяючи розвитку критичного мислення та навичок вирішення проблем (Чаус, 2022).

Волонтерські заходи, такі як благодійні ярмарки чи екологічні проекти, сприяють громадянській активності та розвитку емпатії. Учні, які займаються наданням послуг, менш схильні до

ризикованої поведінки та більш схильні розвивати почуття мети (Еклес, 2003).

Незважаючи на те, що у багатьох наукових працях показано позитивну кореляцію позакласних заходів та мотивації учнів-підлітків, є дослідження, які спростовують такий висновок та доводять, що позакласні активності не лише можуть не давати значні мотиваційні переваги, але й зовсім не впливати на мотивацію або навіть мати негативний ефект.

З іншого боку, надмірна участь у позашкільних заходах може призвести до стресу та виснаження та підірвати мотивацію. Зокрема, участь учнів середніх класів у вимогливих видах діяльності, таких як спортивні змагання чи інтенсивні мистецькі програми, спричиняла втому та зниження інтересу до інших сфер свого життя. Це явище, відоме як «темна сторона внутрішньої мотивації», яка виникає, коли інтенсивне заняття одним видом діяльності знижує мотивацію до інших завдань (Шин, 2019). При цьому не всі позакласні активності відповідають інтересам в учнів. Існують програми, які можуть сприйматися як обов'язки, а не як можливості для зростання. Наприклад, коли учня змушують приєднатися до дебатної команди, незважаючи на відсутність інтересу до публічних виступів, навряд чи відчус мотиваційні переваги (Джукан, 2023). Соціальна динаміка деяких видів діяльності, наприклад участь у шкільних спортивних змаганнях, де можлива кореляція з підвищеним рівнем вживання алкоголю серед підлітків, може швидше підірвати, ніж підтримувати мотивацію (Махоней, 2003).

У випадках, коли участь у позакласних заходах брали учні, успішність яких у навчанні була вищою за середню по класу, впливу кількості та видів позакласної діяльності на результати тестів контролю знань в учнів виявлено не було. Це свідчить про те, що мотиваційні переваги позакласних активностей не завжди відображаються на академічних результатах (Меадовс, 2019).

Формулювання цілей статті.

Основною метою представленої статті є дослідити зв'язок між позакласною діяльністю та мотивацією учнів середньої школи. Поряд з цим, до завдань входить поглибити розуміння того, як позакласні активності можуть впливати на мотивацію, і запропонувати стратегії для підвищення їх ефективності, та з'ясувати зв'язки між позакласними активностями та мотивацією учнів-підлітків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Під час дослідження було використано анкетування та глибинні інтерв'ю, застосовані такі методи як бібліосемантичний, аналізу і синтезу, узагальнення, графічний і статистичного аналізу. Опитування проводилось у два етапи: на початку вересня 2024 року та наприкінці лютого 2025 року (тобто з різницею в пів року). Було розроблено дві анкети: одна стосувалась мотивації на успіх у навчанні, а друга формувалась на основі чотирьох основних видів позакласних активностей. Щоправда анкета щодо мотивації на успіх у навчанні, використана на першому етапі, дещо відрізнялася від застосованої на другому етапі. Оскільки опитування, проведене у вересні показало неоднозначні результати, на другому етапі (у лютому) залучалась модифікація опитувальника А.А. Реана «Рівень мотивації учнів». Опитування проводилися анонімно серед учнів 5-9 класів, їх участь була виключно за бажанням, без жодного тиску з боку вчителів чи батьків. Дослідження проводилося у приватній школі Києва, тому потрібно зважати на постійний стрес учнів, оскільки місто регулярно перебуває під атаками БПЛА, а освітній процес вимушено переривається переходом в укриття під час повітряної тривоги.

Анкета на основі чотирьох основних видів позакласних активностей, містила в собі наступні запитання:

1. Які види діяльності приносять тобі найбільше задоволення: організація заходів, інтелектуальні виклики, допомога іншим чи створення контенту?

2. Які навички ти вважаєш своїми найсильнішими: лідерство, аналітичне мислення, комунікація чи підтримка команди?

3. Як ти зазвичай проводиш вільний час: займаєшся спортом, читаєш книжки, працюєш над творчими проєктами чи допомагаєш іншим?

4. Як би ти хотів/ла вплинути на шкільне життя: організувати події, покращити інтелектуальну атмосферу, розвивати комунікації через соціальні мережі чи підтримувати учнів?

5. Які з цих якостей ти хочеш розвинути в собі: активність, креативність, аналітичне мислення чи емпатію?

В опитуванні взяло участь 70% учнів 5-9 класів. У період між анкетуваннями проходили різноманітні позакласні заходи: спортивні (настільний теніс, волейбол, футбол, баскетбол), аналітичні (шахи, інтелектуальні вікторини, наукові ярмарки, конкурс Spelling Bee), креативно-комунікаційні (театральні постанови, зйомки відео для соціальних мереж, конкурс «Краща декорація класу», шоу дефіле), суспільно-корисна (сервісна) діяльність (збір та вивіз макулатури, майстер класи від учнів, благодійні ярмарки, допомога безпритульним тваринам). Ще раз підкреслимо, що участь у позакласних заходах була добровільною. Опитування показало, що на початку навчального року учні здебільшого характеризувалися доволі сильною мотивацією до досягнення успіху (певним виключенням були учні 9 класу). Водночас, значна частка дітей були істотно мотивовані уникати невдач (окрім учнів 8 класу). Найменшою була частка тих, хто мав нечітко виражений полюс мотивації (окрім учнів 8 класу) (рис. 1).

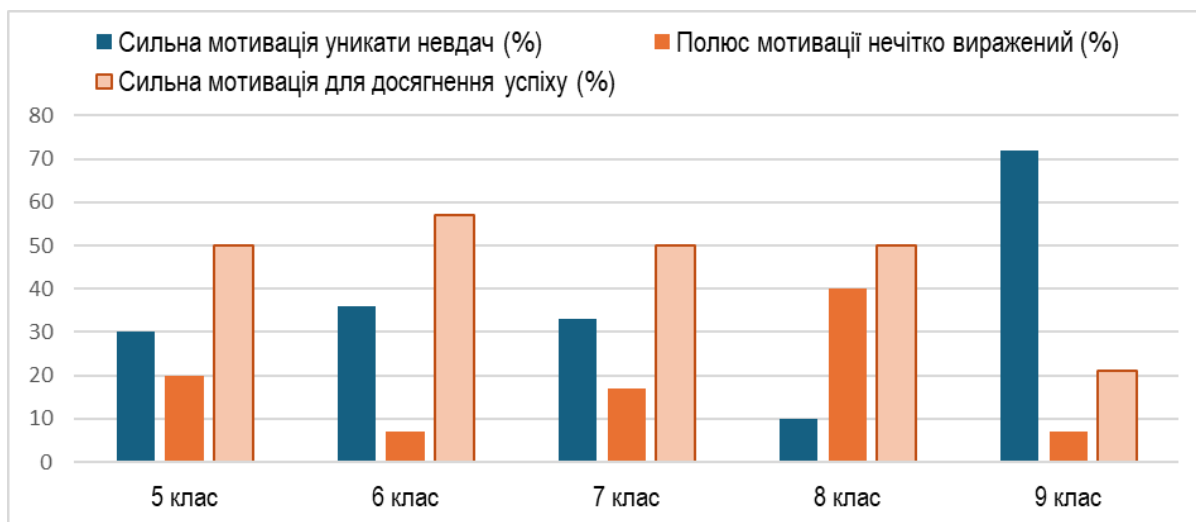

Рисунок 1. Рівень мотивації учнів, вересень 2024, % загальної кількості учнів класу

Джерело: розраховано автором за даними опитування учнів 5-9 класів

Таблиця 1 демонструє результати опитування, проведеного на початку вересня 2024 р. та у лютому 2025 р., за анкетною, створеною на основі чотирьох основних видів позакласних активностей (заходів). У 5, 6, 7 класах креативно-найсильніший серед учнів інших класів, хоча й поступався зацікавленості у креативно-комунікаційній діяльності.

комунікаційна та суспільна діяльність перевищували інтерес до спортивних і аналітичних заходів. В учнів 9 класу був чітко виражений інтерес до заходів аналітичного напрямку, а в учнів 8 класу інтерес до спортивних заходів був

Таблиця 1

Опитування щодо чотирьох основних видів позакласних активностей, вересень 2024 та лютий 2025, %

2024					
	5 Клас	6 Клас	7 Клас	8 Клас	9 Клас
Спортивні	20,0	23,8	24,1	26,5	21,7
Аналітичні	23,3	21,4	17,2	23,5	30,4
Креативно-комунікаційні	26,7	28,6	31,0	29,4	26,1
Суспільно-корисна діяльність	30,0	26,2	27,6	20,6	21,7
2025					
	5 Клас	6 Клас	7 Клас	8 Клас	9 Клас
Спортивні	31,6	24,3	20,7	23,4	17,8

Продовження Таблиці 1

Аналітичні	18,4	29,7	27,6	19,1	33,3
Креативно-комунікаційні	23,7	18,9	34,5	27,7	26,7
Суспільно-корисна діяльність	26,3	27,1	17,2	29,8	22,2

Джерело: розраховано автором за даними опитування учнів 5-9 класів

Проведене через шість місяців повторне опитування з застосуванням анкети А. Реана виявило значні зміни порівняно з вересневим опитуванням. Згідно з його результатами в учнів усіх досліджуваних класів мотивація характеризується категорією «*полюс мотивації нечітко виражений*», водночас, «*мотивація уникати невдач*» та «*мотивація для досягнення успіху*» зменшилися. Винятком став 8 клас, де «*мотивація уникати невдач*», навпаки, посилилась.

Паралельно було проведено повторне опитування щодо інтересів до

позакласних активностей. Результати виявили такі зміни: учні 9 класу ще більше виділялися в аналітичних навичках, учні 5 класу стали більше зацікавленими у спортивних активностях, учні 8 класу більше залучалися у суспільно-корисну діяльність. При цьому учні 7 класу більше займалися креативно-комунікаційною діяльністю та менше суспільно-корисною (сервісною) діяльністю, та зацікавилися аналітичним спектром. Учні 6 класу змінили свій фокус з креативно-комунікаційної діяльності на аналітичну (Табл. 1).

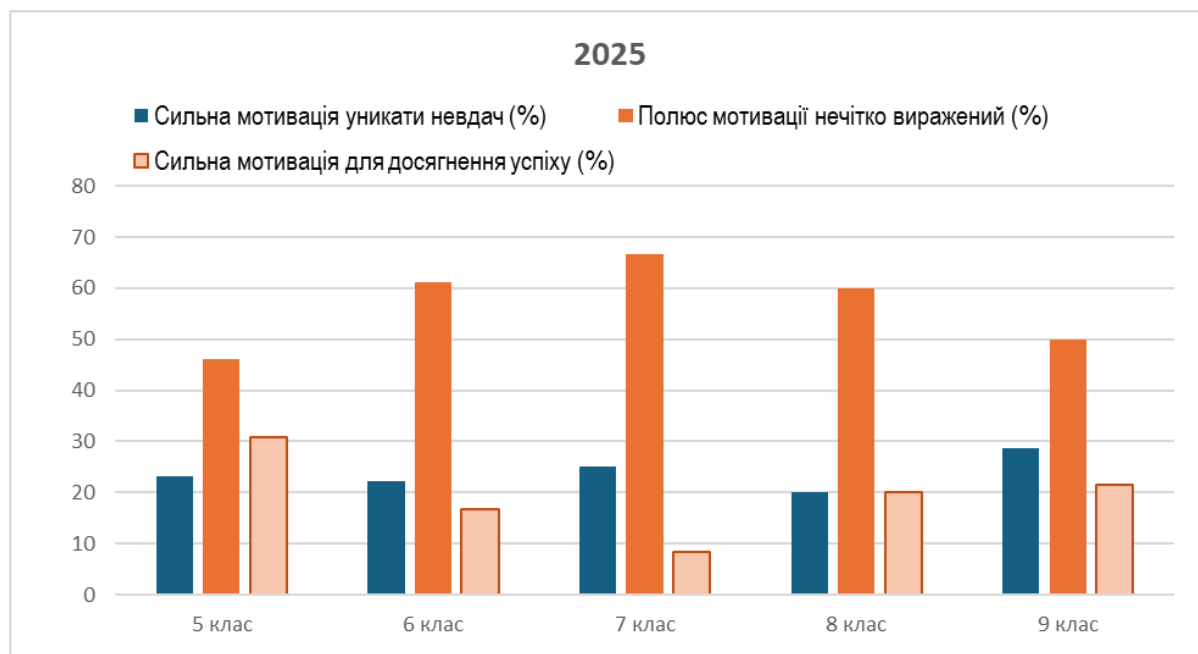

Рисунок 2. Рівень мотивації учнів, лютий 2025, % загальної кількості учнів класу

Джерело: розраховано автором за даними опитування учнів 5-9 класів

Зіставивши результати обох опитувань, з мотивації та позакласних активностей, можна зробити наступні

висновки. На початку навчального 2024/2025 року учні були більшою мірою зацікавлені у креативно-комунікаційній та

суспільній діяльності, але з часом кожен клас знайшов свою сферу («нішу») для подальшого розвитку. Таким чином, кожен клас мав своє місце у позашкільній активності, де вони могли б домінувати.

Учні 5 класу були найсильнішими у спортивних активностях (не дивно, що їх залучення зросло з 20,0% до 31,6%), що є позитивною тенденцією, оскільки спортивні заняття допомагають учням розвивати лідерські якості та почуття відповідальності (Еклес, 2003), спонукають уникати невдач та прагнути успіху. Невеличке зростання активностей аналітичного напрямку в учнів 9 класу (з 30,4% до 33,3% й це були найвищі серед класів показники як у вересні 2024 р., так й у лютому 2025 р.) поряд з підвищенням «мотивації досягнення успіху» вказує на бажання учнів розвивати цілеспрямоване мислення. Зростання творчої діяльності (з 31,0% до 34,5%) і також аналітичної (з 17,2% до 27,6) в учнів 7 класу поряд з підвищенням «полюсу нечітко вираженої мотивації» може означати, що хоча творча діяльність у поєднанні з аналітичною може сприяти росту залучення та задоволення від активностей (Закхір, 2019), проте вона не завжди перетворюється на чітку мотивацію для досягнення успіху або уникнення невдачі. Одним з пояснень є те, що зацікавленість в аналітичній діяльності може бути зовнішньою мотивацією, коли творча діяльність є внутрішньою, а це створює нечіткість в мотивації (Шін, 2019). Зростання суспільно-корисної діяльності в учнів 8 класу (з 20,6% до 29,8%) на тлі високого рівня «нечітко вираженого мотиваційного полюсу» (80%), свідчить про те, що суспільно-корисна діяльність, особливо та, що зосереджена на емпатії та командній роботі, може сприяти розвитку почуття причетності та мети, що не завжди може узгоджуватися з чіткою мотивацією досягнути успіху або уникнути невдачі. Однак ці заходи можуть сприяти загальному добробуту та стійкості (резильєнтності) учнів (Бергер, 2020).

Проблеми та обмеження в дослідженні. Результати опитування щодо

мотивації, які були отримані у вересні та лютому, можуть відрізнятися через різні анкети, що може дати непов'язані дані, проте, як показує практика, сильна мотивація може бути присутньою на початку та наприкінці навчального процесу (Туре-Тіллері, 2011).

Спостереження і глибинні інтерв'ю давали підставу очікувати інші результати. Наприклад, учні 8 класу часто демонстрували асоціальну поведінку, проте поодиночі підтверджували результати другого опитування за інтересами. Цілком можливо, що причиною був тиск з боку однолітків та бажання бути частиною того соціуму, який їх оточує (Christian Berger, 2020).

Окрім цього, на результати повторних опитувань могло вплинути здоров'я учнів, оскільки з початку 2025 року в Києві був розповсюджений грип та ГРВІ. Безсумнівним є вплив повномасштабної війни на результати загального опитування (Никоненко & Лимарева, 2024).

Враховуючи зазначені обмеження, доцільно провести додаткові дослідження. Необхідно з'ясувати, наскільки типовими є отримані результати, оскільки вони можуть бути унікальними лише для конкретної школи.

Висновки. Дослідження підтвердило, що позакласні активності відіграють важливу роль у мотивації учнів підліткового віку. Результати показали, що коли учні підлітки беруть участь в спортивних, аналітичних, творчо-комунікаційних та суспільно-корисних (сервісних) активностях (заходах), вони отримують важливі життєві навички, серед яких робота в команді, стресостійкість (резильєнтність), лідерство та критичне мислення. Це допомагає учням відчувати себе частиною колективу і позитивно відображається на їхньому емоційному добробуті та соціальній адаптації.

Дослідження показують, що ефективність позакласних активностей залежить від багатьох чинників, серед яких підтримка вчителів та шкільне середовище,

а надмірна участь в активностях може призводити до виснаження та стресу та «спідривати» мотивацію. Незацікавленість учнів у позакласній активності також знижує їх ефективність.

Важливим чинником є міра автономії та свободи вибору учнів: маючи можливість самостійно обирати види активностей за інтересами підвищується їхня внутрішня мотивація та задоволення від навчання. Водночас, тиск з боку однолітків або вчителів може мати негативний вплив на мотивацію, особливо в умовах високого стресу.

Результати дослідження підкреслюють важливість подальшої розробки таких позакласних програм, які враховують інтереси та психологічні потреби учнів-підлітків. Школи повинні

забезпечувати різноманітність заходів, які сприяють як академічному успіху, так і соціально-емоційному розвитку підлітків. Крім того, важливо враховувати контекст сучасних викликів, таких як війна та епідемія.

У майбутньому необхідно провести додаткові дослідження, щоб вивчити вплив позакласних активностей на мотивацію учнів у різних соціальних та культурних контекстах. Це дозволить розробити більш ефективні стратегії для підтримки мотивації та залучення учнів до навчання, що є ключовим для їхнього успіху в умовах сучасних викликів. Доцільно провести й окреме дослідження чинників, які обмежують або й зводять нанівець вплив позакласних заходів на мотивацію.

Література:

1. Гозак, С. В., Даниленко, Т. М., Єлізарова, О. Т., Станкевич, Т. В., & Парац, О. М. (2023). Особливості психологічної адаптації школярів під впливом різних форматів навчання під час війни.
2. Демчук, К. (2017). Порівняльний аналіз навчальної мотивації у підлітковому та ранньому юнацькому віці. *Психологічні дослідження*, 9, 42–44. http://eprints.zu.edu.ua/29956/1/Збірник_9_2017.pdf#page=42
3. За тиждень у столиці зареєстровано 9 424 нові випадки захворювання на грип та ГРВІ. Київ та міська влада січня 2025 р. URL: <https://salo.li/e4DFCA9> (відвідано 28.02.25)
4. Калениченко, Р. А. (2023). Педагогічна психологія. Київський національний університет будівництва і архітектури. <https://repository.knuba.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a7942d4d-eeba-47a9-9f41-2406b5903bd5/content> (Оригінал опубліковано 2023 р.)
5. Никоненко, О., & Лимарева, І. (2024). Соціально-психологічні чинники формування мотивації досягнень в умовах війни. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 1(73), 244–253. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-73-244-253>
6. Сингаївська, І., & Глуговська, О. (2024). Особливості психологічної компетентності вчителя в роботі з підлітками під час війни. *Вчені записки Університету «КРОК»*, 4(76), 319–337. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2024-76-320-337>
7. Чаус, Г. Г., Романець, О. А., & Кочерга Є. В. (2022). Діяльнісний підхід як мотивація здобувачів освіти до продуктивного навчання. Хмельницький: МЦНД, 421 с.
8. Berger, C., Deutsch, N., Cuadros, O., Franco, E., Rojas, M., Roux, G., & Sánchez, F. (2020b). Adolescent peer processes in extracurricular activities: Identifying developmental opportunities. *Children and Youth Services Review*, 118, 105457. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105457>
9. Bodnar H., Barchi B. Psychological features of student self-education work of creative specialties. (2021). Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»: 36. наук. праць. Переяслав, 67, 236 с.
10. Eccles, J. S., Barber, B. L., Stone, M., & Hunt, J. (2003). Extracurricular activities and adolescent development. *Journal of Social Issues*, 59(4), 865–889. <https://doi.org/10.1046/j.0022-4537.2003.00095.x>
11. Fielding, J., Geiger, V., Miller, J., Bruder, R., Towara, U., & Ratnayake, I. (2022). Using situated expectancy value theory to explore initial teacher education students' motivation to engage with challenging mathematical tasks. *Teaching and Teacher Education*, 113, 103663. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2022.103663>
12. Filgona, J., Sakiyo, J., Gwany, D. M., & Okoronka, A. U. (2020). Motivation in learning. *Asian Journal of Education and Social Studies*, 16–37. <https://doi.org/10.9734/ajess/2020/v10i430273>
13. Fishbach, A., & Woolley, K. (2022). The structure of intrinsic motivation. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 9(1), 339–363. <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-012420-091122>
14. Haeghele, J. A., Aigner, C., & Healy, S. (2020). Extracurricular activities and bullying among children

and adolescents with disabilities. *Maternal and Child Health Journal*, 24(3), 310–318. <https://doi.org/10.1007/s10995-019-02866-6>

15. Jucan, D. (2023). Extracurricular activities theoretical and practical approaches for primary and preschool cycles. Y 10th international conference education, reflection, development. European Publisher. <https://doi.org/10.15405/epes.23056.19>

16. Mahoney, J. L. (2000). School extracurricular activity participation as a moderator in the development of antisocial patterns. *Child Development*, 71(2), 502–516. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00160>

17. Oberle, E., Ji, X. R., Guhn, M., Schonert-Reichl, K. A., & Gadermann, A. M. (2019). Benefits of extracurricular participation in early adolescence: Associations with peer belonging and mental health. *Journal of youth and adolescence*, 48(11), 2255–2270.

18. Scales, P. C., Boekel, M., Pekel, K., Syversten, A. K., & Roehlkepartain E. C. (2020). Effects of

developmental relationships with teachers on middle-school students' motivation and performance. *Psychology in the Schools*, 57, 4.

19. Shin, J., & Grant, A. M. (2019). Bored by interest: How intrinsic motivation in one task can reduce performance on other tasks. *Academy of Management Journal*, 62(2), 415–436. <https://doi.org/10.5465/amj.2017.0735>

20. Taylor, G., Jungert, T., Mageau, G. A., Schattke, K., Dedic, H., Rosenfield, S., & Koestner, R. (2014). A self-determination theory approach to predicting school achievement over time: The unique role of intrinsic motivation. *Contemporary educational psychology*, 39(4), 342–358.

21. Zakhir, M. (2019). Extracurricular activities in tefl classes. *Lifelong Education*, 7(2). <https://doi.org/10.25749/sis.17590>